

TÜRKİYE-IRAK İLİŞKİLERİ ÇALIŞTAYI

19 Şubat 2017 tarihinde ORSAM ve Nahrain Center tarafından Bağdat'ta Türkiye-İrak ilişkileri konusunda bir çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştayda iki ülkenin büyükelçiliklerinden gelen temsilciler ve bürokratların yanı sıra, Türkiye'den akademisyen, uzman araştırmacılar da yer almıştır.

ORSAM ve Nahrain Center arasında imzalanan protokol kapsamında 2014'ten bu yana mutad olarak düzenlenen Türkiye-İrak ilişkileri konulu çalıştaylar dizisinin son toplantısı 19 Şubat 2017 tarihinde Bağdat'ta gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda iki ülkenin büyükelçiliklerinden gelen temsilciler ve bürokratların yanı sıra, Türkiye'den akademisyen, uzman araştırmacılar da yer almıştır.

Çalıştayda temel olarak Başbakan Binali Yıldırım'ın 7 Ocak 2017 tarihinde Irak'a yaptığı ziyarette, Türkiye ve Irak arasında düzenlenen Üçüncü Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Toplantısı sonrasında çıkarılan ortak bildiriye yer alan konular üzerinde durulmuştur. Çalıştayda Türkiye ve Irak arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi konusunda atılabilecek somut adımlar konusunda fikir alışverişinde bulunulmuştur.

Bu kapsamda çalıştayda aşağıdaki konular konuşulmuştur:

- Kapsamlı stratejiye doğru IŞİD ve şiddetli aşırılıkla mücadelede güvenlik, istihbarat, kültürel ve toplumsal alanlarda bölgesel işbirliğinin geliştirilmesi
- İki ülke arasındaki sorunların çözümü (Başika kampı meselesi ve Irak topraklarında PKK varlığı)
- Irak güvenlik güçlerinin eğitimi
- Suriye’de terörle mücadele ve Suriye’deki siyasi çözüm fırsatları
- İki ülke arasındaki ticaret ve yatırım geliştirme olanakları
- Gümrük ve sınır kapıları
- IŞİD’den kurtarılan bölgelerin yeniden yapılandırılması ve mülteciler
- Turizmi geliştirme ve kültürel değişim yöntemleri
- İki ülke arasındaki petrol boru hatlarının geliştirilmesi
- Petrol ve doğalgaz konularında yatırım olanakları
- (Basra - İstanbul) Demiryolu Hattı’nın geliştirilmesi,
- Su konusunda ikili işbirliği

Çalıştayın açılış konuşmalarını Türkiye'nin Irak Büyükelçisi Fatih Yıldız, Irak'ın Türkiye Büyükelçisi Hisham al-Alavi, Nahrain Center Başkanı Hamza Şerif, SAM Başkanı Mesut Özcan yapmıştır.

Çalıştayda aşağıdaki noktalar ön plana çıkmıştır:

- Sorunların varlığı doğaldır. İki kardeş ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Türkiye ve Irak arasında işbirliği yapılabilecek çok alan vardır.
- Başika kampına ilişkin sorunun çözümüne ilişkin Türkiye ve Irak arasında ortak bir irade söz konusudur. Bu konuda iki taraf uzlaşmış durumdadır.
- IŞİD'e karşı kısa vadede Irak toprakları temizlenmelidir. IŞİD'in varlığı her iki ülke açısından da tehdittir. IŞİD'in Irak ve Türkiye topraklarında yaptığı saldırılar engellenmelidir.
- Türkiye'nin Irak'taki varlığı, Irak'ın terörle mücadelesine katkı sunmaktadır. Türkiye'nin ne Irak'ın ne de başka bir ülkenin toprağında gözü yoktur. IŞİD tehdidi ortadan kalktığında ve Türk askerine ihtiyaç kalmadığında, Türk askerleri Başika'dan çekilecektir.
- PKK en az IŞİD kadar bir terör örgütüdür. Terörle bütüncül mücadele şarttır. Irak tarafından PKK'ya karşı alınacak önlemler Türkiye'nin güvenliğine katkı sağlayacaktır.
- Türkiye ve Irak arasındaki ilişkilerin gelişmesi ve gerginleşmesinde medyanın rolü büyüktür. İlişkilerin bu noktaya gelmesindeki en büyük sebeplerden biri de medyadır. İki ülke ilişkileri medya üzerinden değil, doğrudan ilişkiler üzerinden yürütülmelidir. Medyanın olumlu yönü kullanılmalıdır.
- Terör ve radikalizme karşı tek başına askeri güce başvurulduğunda daha büyük sorunlara neden olmaktadır. IŞİD gibi terör örgütleri bu durumdan faydalanmaktadır. Terörizm ve radikalizmle askeri mücadele kadar, sosyal, siyasal ve ekonomik olarak da mücadele edilmelidir.

Türkiye ve Irak entegre edilebilecek alanlara sahiptir. Eşgüdüm halinde çalışılabilir ve ilerleme sağlanabilir. Türkiye ve Irak arasındaki ilişkiler uzun vadeli stratejik projelerle geliştirilmeli ve güçlendirilmelidir.

- Türkiye PKK ile mücadelede IKBY'nin yanı sıra Bağdat'ı da yanına almalıdır. Ankara, Bağdat ve Erbil'in anlaşması halinde PKK konusundaki çözüm kolaylaşacaktır.
- 2003'ten beri Türkiye Irak'ın toprak bütünlüğünden yanadır. Şahıslar değişse bile ortaklık baki kalmalıdır.
- IŞİD'den temizlenen bölgelere insanlar geri dönmektedir. IŞİD'den önce de sağlıklı olmayan alt yapı IŞİD'den sonra daha kötü bir duruma gelmiştir. Halkın tekrar insanca yaşayabilmesi için altyapı, konut ve sağlık hizmetlerinin temin edebilmesi gerekmektedir. Bu konuda Türkiye'nin tecrübeleri önemlidir. Irak, Türkiye'nin hem mülteciler hem de alt yapı çalışmalarına ilişkin tecrübesinden faydalanabilir.
- Türkiye ve Irak arasındaki ilişkiler uzun vadeli stratejik projelerle geliştirilmeli ve güçlendirilmelidir. Örneğin Türkiye ve Irak'ı kara ve demiryolu ile birbirine bağlayacak, Irak'ın Fav limanından İstanbul'a ulaşacak bir kanal projesi bulunmaktadır. Bu proje büyük yatırımlar gerektirmektedir. Böyle bir projenin gerçekleştirilmesi iki ülkenin kardeşliğine katkı yapacaktır.

- Irak ve Türkiye arasındaki gümrük kapılarının en önemlisi İbrahim Halil (Habur) Sınır Kapısıdır. Ancak bu kapının IKBY'nin kontrolünde olması bazı sorunlara yol açmaktadır. IKBY ve Irak'ın uyguladığı farklı gümrük tarifeleri nedeniyle tüccar ve yatırımcılar sıkıntı yaşamaktadır. Bu nedenle gümrük sorunlarının çözülmesi gerekmektedir. Birlikte, Türkiye ve Irak'ı doğrudan birbirine bağlayacak sınır kapılarının açılması, iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirecektir. Bu konuya ilişkin irade ve planlama mevcuttur.
- Irak'ın gelirinin yüzde 96'sı petrol gelirlerinden oluşmaktadır. Petrol fiyatlarındaki dalgalanma Irak'ın gelirini şiddetli şekilde değiştirmektedir. Bu nedenle Irak'ın petrol dışında kaynak yaratması ekonomiye katkı sağlayacaktır. Türkiye'nin yatırım, özelleştirme gibi alanlardaki tecrübesi Irak'a büyük fayda sağlayabilir. Ancak Irak bütçesinin büyük bir kısmı IŞİD'le savaşa harcanmaktadır. Bu nedenle büyük yatırımlar durma noktasına gelmiştir. Musul operasyonundan sonra tasarruf yapılabilir.
- Son iki yılda Dicle ve Fırat nehrinin kaynakları azalmaktadır. Su kaynaklarına ilişkin düzenlemelerin yapılamaması, IŞİD'in varlığı ve Irak'taki su yönetimine ilişkin eksiklikler, Türkiye ve Irak arasındaki su probleminin devamına yol açmaktadır. Ancak bu konuda daha önce de yapılmış çalışmalar ve ortak mutabakat metinleri bulunmaktadır. Su konusunda iki taraf da mevcut proje ve anlaşmaları aktif hale getirmelidir. Su konusunda uluslararası hukuk olarak üzerinde anlaşılmış bir düzen bulunmamaktadır. Genel prensip olarak adil kullanım kabul edilmektedir. Bu nedenle iki ülke arasında ortaklaşa bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır.
- Türkiye ve Irak entegre edilebilecek alanlara sahiptir. Eşgüdüm halinde çalışılabilir ve ilerleme sağlanabilir.

ORSAM, Ortadoğu konusunda faaliyet gösteren tarafsız bir düşünce kuruluşudur. ORSAM Ortadoğu ile ilgili bilgi kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve bölge uzmanlarının düşüncelerini Türk akademik ve siyasi çevrelere doğrudan yansıtılabilmeyi hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda ORSAM, Ortadoğu ülkelerindeki devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak, yerel perspektiflerin güçlü yayın yelpazesıyla gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır. ORSAM yayın yelpazesi içinde kitap, rapor, bülten, politika notu, konferans tutanağı ve ORSAM dergileri *Ortadoğu Analiz* ve *Ortadoğu Etütleri* bulunmaktadır.

©Bu metnin içeriğinin telif hakları ORSAM’a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir. ORSAM’ın kurumsal görüşünü yansıtılmaktadır.

ORSAM

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara

Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48

www.orsam.org.tr